

**Kvinnor vill fortfarande inte
driva företag med anställda**

Sammanfattning och slutsatser.....	3
Fler kvinnliga företagare, men färre manliga.....	4
Fler unga och äldre kvinnor blir företagare	6
Få kvinnor driver företag med anställda	8
Sverige i botten inom EU	12
På deltid och med låga inkomster.....	13
Inom skola, vård och omsorg.....	14
Restriktioner inom välfärdssektorn	17
Ordförandeskapet för EU	18
Policyförslag.....	19
Referenser	20

Sammanfattning och slutsatser

Att uppmuntra kvinnors företagande har varit en viktig del av den nuvarande regeringens näringspolitik. Sedan regeringen tillträdde har företagandet bland kvinnor också ökat samtidigt som företagandet bland män har minskat. Men antalet kvinnor som driver företag med anställda har minskat – i Sverige är det nu bara en av hundra kvinnor i arbetsför ålder som gör det. Jämfört med slutet av 1990-talet innebär det en nedgång med 13 procent och det är nu mer än fyra gånger så vanligt att män driver företag med anställda som att kvinnor gör det.

Inom EU15 är det betydligt vanligare att både män och kvinnor driver företag med anställda, men för män har skillnaderna mellan Sverige och EU15 minskat sedan slutet av 1990-talet medan de har ökat för kvinnor. Det är därför nu ”bara” tre gånger så vanligt att män driver företag med anställda som att kvinnor gör det inom EU15.

När det gäller kvinnor som driver företag utan anställda har ökningen inom EU15 varit nästan sex gånger så stor som den i Sverige sedan slutet av 1990-talet, och andelen är nu betydligt högre än i Sverige. Inom EU15 har andelen ökat något också bland män, men inte alls lika mycket som bland kvinnor. Männens överrepresentation inom EU15 har därför minskat trendmässigt sedan slutet av 1990-talet både när det gäller företagande med och utan anställda.

I Sverige har skillnaden mellan mäns och kvinnors företagande accentuerats, både sedan slutet av 1990-talet och sedan valet 2006. Medan män i betydligt högre utsträckning ägnar sig åt expansivt företagande med anställda sker kvinnors företagande till största delen på deltid, utan anställda och med låga intäkter.

De åtgärder som har genomförts av den nuvarande regeringen har inneburit vissa förbättringar. Under hösten 2009 ökade antalet kvinnor som driver företag med anställda något, men ytterligare åtgärder krävs för att ökningen ska bestå. Utgångspunkten för näringspolitiken borde därför inte bara vara att det ska bli fler kvinnor som driver företag, utan att det också ska bli fler kvinnor som driver företag på heltid, med anställda och med goda inkomster, dvs. att företagandet i sig ska bli mer jämställt.

Att driva företag med anställda innebär ett större risktagande men kan också ge betydligt högre avkastning både för företagaren själv, för dem som får jobb på företaget och för samhället som helhet. Kvinnor är mindre benägna att utsätta sig för risker än män, men det betyder inte att de är sämre företagare. Det centrala i entreprenörskapet är inte risktagandet, det är förmågan att se och förverkliga nya möjligheter. Det kräver både kunskande, erfarenhet, tillgång till kapital och därtill en förmåga att hantera de ekonomiska risker som företagande alltid innebär. Men för att företagandet ska utvecklas väl måste de politiskt betingade riskerna göras så små som möjligt, samtidigt som fler, både kvinnor och män, måste få möjlighet att bygga upp det kapital som krävs både för att starta företag och för att göra företagandet expansivt.

Fler kvinnliga företagare, men färre manliga

När den nuvarande regeringen tillträdde konstaterade den att Sverige har få företagare och få snabbväxande företag, och att det visar att Sverige har brister i företagsklimatet.¹ En undersökning av Nutek visade samma år att andelen kvinnor som var företagare låg på en internationellt sett mycket låg nivå – av EU:s 25 medlemsländer var det bara på Malta och i Danmark som det var ovanligare att kvinnor var företagare än i Sverige.² En stor del av regeringens arbete för att öka företagandet har varit inriktat på att inspirera fler kvinnor att bli företagare. Sedan valet 2006 har antalet kvinnliga företagare också ökat medan antalet manliga företagare har minskat. Även om det har förekommit betydande fluktuationer över åren – med en topp under den föregående borgerliga regeringen – har andelen företagare bland män i åldern 16-64 år legat omkring 11 procent sedan slutet av 1980-talet för att under den nuvarande mandatperioden minska till 10 procent. Bland kvinnor har ökningen under mandatperioden lett till att andelen företagare återigen kommit upp till 4 procent, dvs. till samma nivå som i slutet av 1980-talet. Däremot har inte de nivåer som nåddes under den förra borgerliga regeringen uppnåtts.

Diagram 1. Andelen företagare februari 1987 – januari 2010, kvinnor och män, 16-64 år, procent

Procent, glidande medeltal

Källa: SCB (AKU) och egna beräkningar

Diagram 2 ger en tydligare bild av utvecklingen under mandatperioden. Andelen företagare bland kvinnor respektive män har indexerats med september 2006 som bas. Värdet över 100 innebär att andelen företagare var högre än vid tidpunkten för det senaste valet, dvs. september 2006, och värden under 100 att andelen företagare var lägre än vid tidpunkten för valet. Som framgår av diagrammet minskade andelen företagare bland kvinnor under 2006.

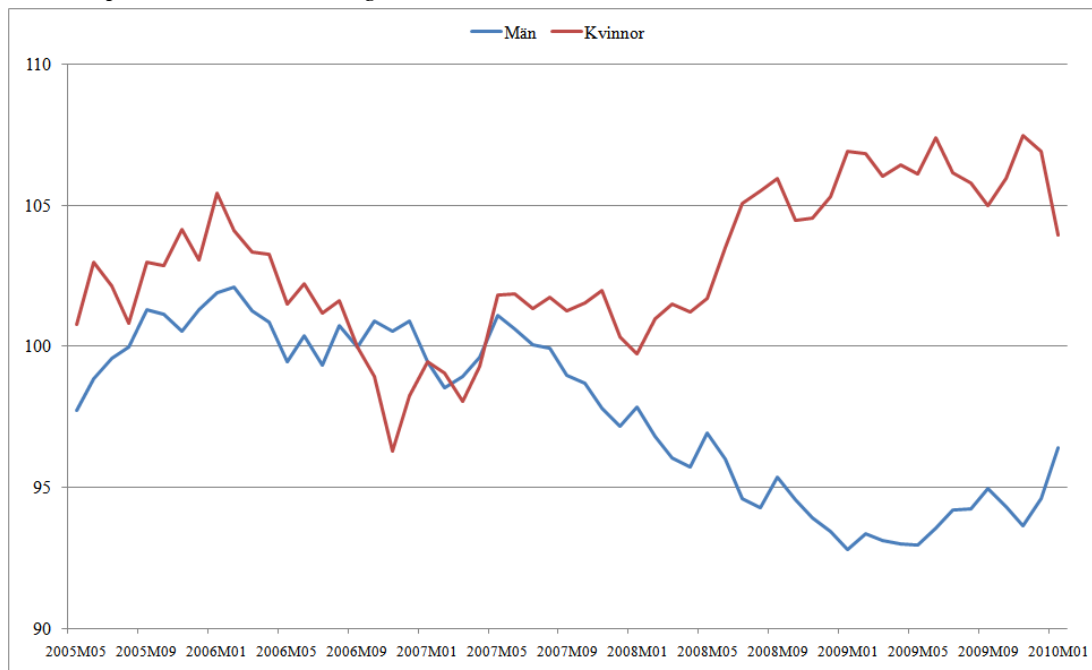
¹ Se Finansplan, avsnitt 1.5.3 Företag och företagande, Regeringens proposition 2006/07:1.

² Se Nutek (2006).

Nedgången bröts strax efter valet, varefter andelen företagare ökade med 12 procent till juni 2009.³ Efter en ny toppnotering i slutet av 2009 har andelen sjunkit. Bland män var andelen företagare i princip oförändrad fram till maj 2007, varefter den sjönk med 8 procent fram till juni 2009. Efter en betydande ökning under hösten har nära hälften av nedgången återtagits.

Diagram 2. Andelen företagare i befolkningen, maj 2005 – januari 2010, kvinnor och män, 16-64 år

Index, september 2006 = 100, glidande medeltal

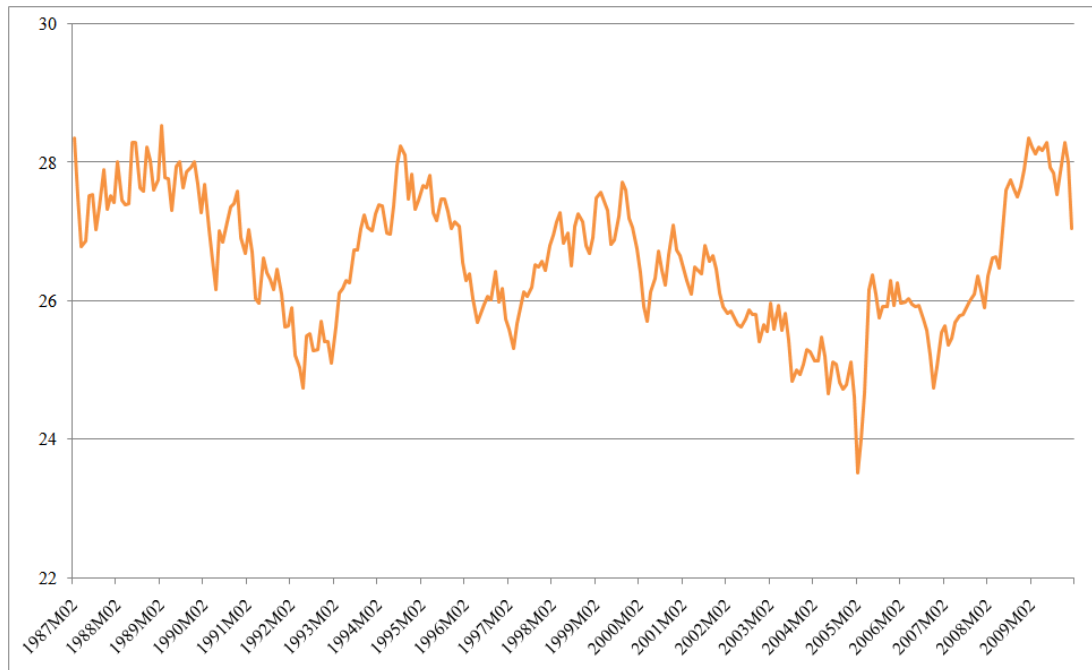
Källa: SCB (AKU) och egna beräkningar

Utvecklingen har inneburit att kvinnornas andel bland samtliga företagare ökade från omkring 25 till över 28 procent för att därefter minska till 27 procent. Också under det borgerliga regeringsinnehavet 1991-1994 steg andelen kvinnor bland företagarna. Eftersom också antalet manliga företagare ökade blev ökningen av kvinnornas andel betydligt mindre än under den nuvarande regeringen men även den gången överskred andelen 28 procent. Toppen nåddes i samband med valet 1994, varefter andelen kvinnor bland företagarna föll. Också under perioden 1997-1999, dvs. när IT-bubblan blåstes upp, ökade andelen kvinnor bland företagarna, om än inte lika mycket.

³ Räknat som förändringen i index mellan november 2006 och juni 2009.

Diagram 3. Andelen kvinnor bland samtliga företagare, februari 1987 – januari 2010, 16-64 år

Procent, glidande medeltal

Källa: SCB (AKU) och egna beräkningar

Fler unga och äldre kvinnor blir företagare

Utvecklingen av andelen företagare skiljer sig inte bara åt mellan könen utan också mellan olika åldersgrupper. Som framgår av Tabell 1 har ökningen av andelen företagare bland kvinnor varit speciellt stor i de båda yngsta och den äldsta åldersgruppen. Bland män har andelen företagare ökat markant i åldersgruppen 65-74 år. Minskningen har varit störst i grupperna 45-54 och 55-64 år. Sedan valet 2006 har andelen företagare i hela åldersgruppen 15-74 år ökat med 6 procent bland kvinnor och minskat med 4 procent bland män. Ser vi till åldersgruppen 16-64 år är minskningen bland män 6 procent och ökningen bland kvinnor 4 procent. Utan den äldsta gruppen har utvecklingen med andra ord varit betydligt sämre. Att företagandet bland de äldsta har ökat kan förklaras med de ökade drivkrafter till arbete som både det nya pensionssystemet och de sänkta skatterna på arbete har inneburit. För personer som har uppnått pensionsåldern kan eget företagande vara ett bra eller rent av det enda sättet att kunna arbeta vidare.

Tabell 1. Förändring av andelen företagare kvartal 3 2006 – kvartal 4 2009, procent

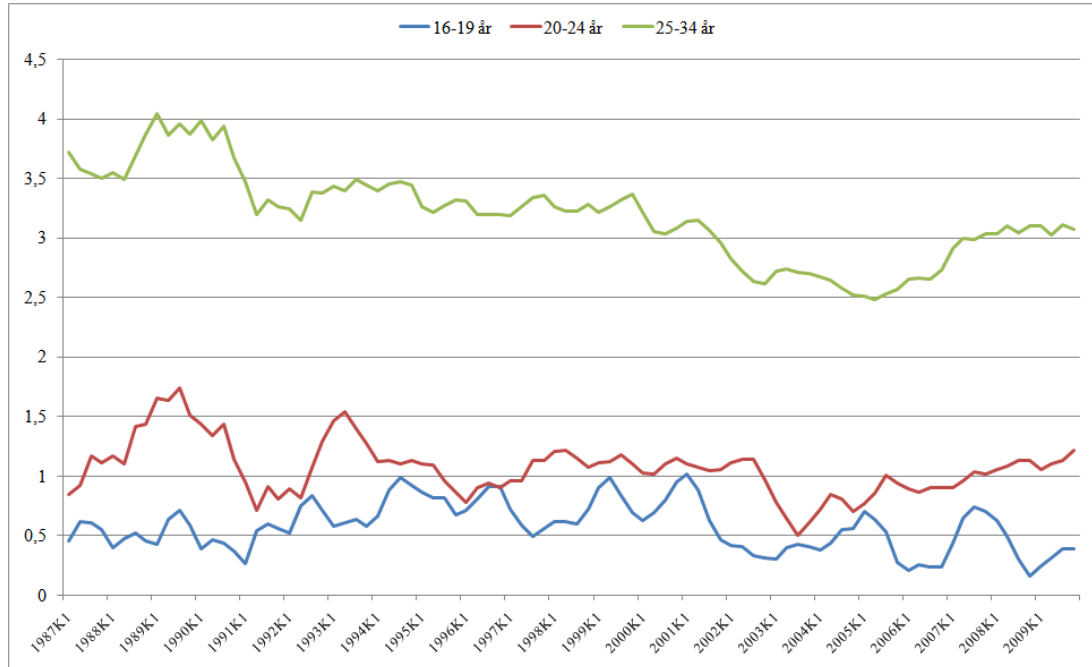
Ålder	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65-74	15-74	16-64
Kvinnor	27,3	10,5	2,3	5,0	4,3	26,0	5,9	4,3
Män	-4,6	2,3	-3,5	-8,0	-6,0	13,3	-4,1	-6,2

Källa: SCB (AKU) och egna beräkningar

Ökningen bland kvinnor i gruppen 25-34 år innebär ett trendbrott jämfört med den nedgång från 4 till 2,5 procent som ägde rum från början av 1990-talet till 2005. Också bland kvinnor

i åldern 20-24 år har en trendmässig nedgång vänts till en ökning. För denna grupp inleddes ökningen redan 2003.

Diagram 4. Andelen företagare bland unga kvinnor, kvartal 1 1987 – kvartal 4 2009
Procent, glidande medeltal

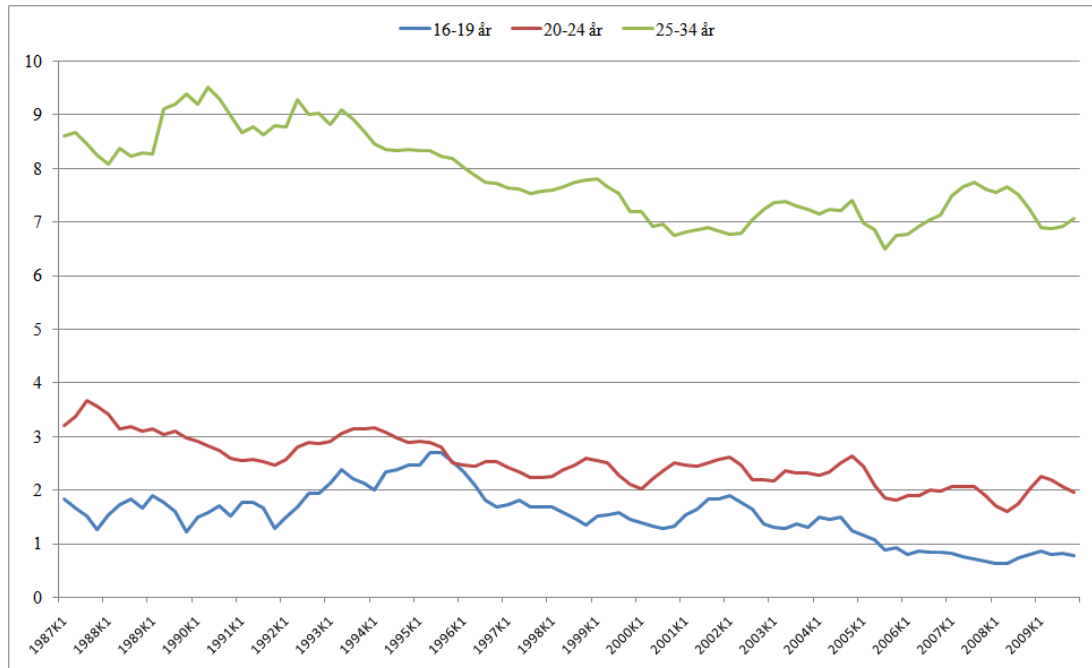

Källa: SCB (AKU) och egna beräkningar

Även bland de yngre männen har andelen företagare minskat trendmässigt sedan början av 1990-talet. Precis som för kvinnorna började andelen företagare i åldersgruppen 25-34 år öka under 2005, men ökningen vändes i en nedgång under andra halvåret 2008. Trots att utvecklingen därefter har gått i olika riktning är det mer än dubbelt så vanligt att män i denna åldersgrupp är företagare som att kvinnor är det.

Sett till möjligheterna att företagandet på sikt kommer att generera fler snabbväxande företag och ökad sysselsättning är det inte självklart att den ändrade köns- och åldersfördelningen bland företagarna är positiv. En orsak till det är att manliga företagare i åldersgrupperna 35-64 år, där andelen företagare har minskat markant, driver företag på heltid och med anställda i betydligt högre utsträckning än övriga grupper. En annan är att kvinnor i de åldersgrupper där företagandet har ökat mest, dvs. bland de äldsta och de yngsta, sällan driver företag på heltid och med höga inkomster. Å andra sidan kan det ökade företagandet i de yngre grupperna på sikt och med rätt förutsättningar leda till att vi får både fler företagare och fler snabbväxande företag.

Diagram 5. Andelen företagare bland unga män, kvartal 2 1987 – kvartal 4 2009
Procent, glidande medeltal

Källa: SCB (AKU) och egna beräkningar

Få kvinnor driver företag med anställda

Som framgick inledningsvis ansåg regeringen när den tillträdde att Sverige inte bara hade få företagare utan också få snabbväxande företag, som är de företag som står för merparten av jobbtillväxten.⁴ I regeringens andra budgetproposition, den för 2008, nämndes det inget om behovet av fler företagare och fler snabbväxande företag. Det talades i stället om att det behövdes fler nya företag och att fler företagare måste våga växa och anställa.⁵ Det är för tidigt att uttala sig om politiken har inneburit att vi fått fler snabbväxande företag och om det på sikt kommer att skapas fler jobb i den privata sektorn.⁶ Om målsättningen att fler företagare vågar anställa uppnås kan det emellertid vara en indikation om att också antalet snabbväxande företag på sikt kommer att öka. Ett sätt att mäta detta är andelen företagare som driver företag med anställda.

I Diagram 6 redovisas utvecklingen av andelen företagare med respektive utan anställda. Som framgår av diagrammet är andelen kvinnor som driver företag med anställda mycket låg, bara omkring en procent. Att driva företag med anställda innebär ett större risktagande men kan också ge betydligt högre avkastning både för företagaren själv, för dem som får jobb på företaget och för samhället som helhet. Att det är fyra gånger så vanligt att män driver företag med anställda är därför en viktig förklaring till att män både har större makt och har lyckats bygga upp större tillgångar i näringslivet än kvinnor. Medan andelen kvinnor

⁴ Att snabbväxande företag står för merparten av jobbtillväxten visas bland annat av Henrekson och Johansson (2008).

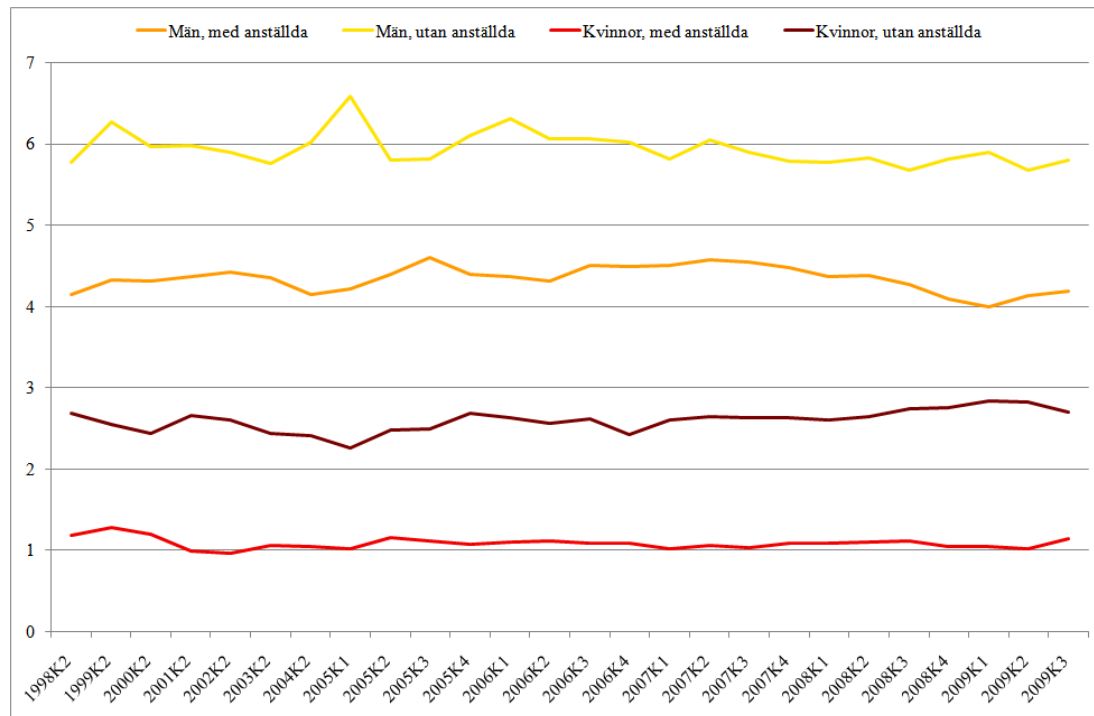
⁵ Se Bornefalk och Du Rietz (2009).

⁶ Sedan 1950-talet har det inte tillkommit några nya jobb i den privata sektorn. Se Bjuggren och Johansson (2009).

som driver företag utan anställda har ökat under mandatperioden har andelen kvinnor som driver företag med anställda snarast minskat, även om tredje kvartalet 2009 uppvisar en viss ökning. Bland män har variationerna varit större, både under mandatperioden och sedan slutet av 1990-talet. Nedgången, som inleddes i början av 2007, har under det senaste året vänts till en uppgång.

Diagram 6. Andelen företagare med respektive utan anställda, kvinnor och män, kvartal 2 1998 – kvartal 3 2009, 15-64 år

Procent

Källa: Eurostat

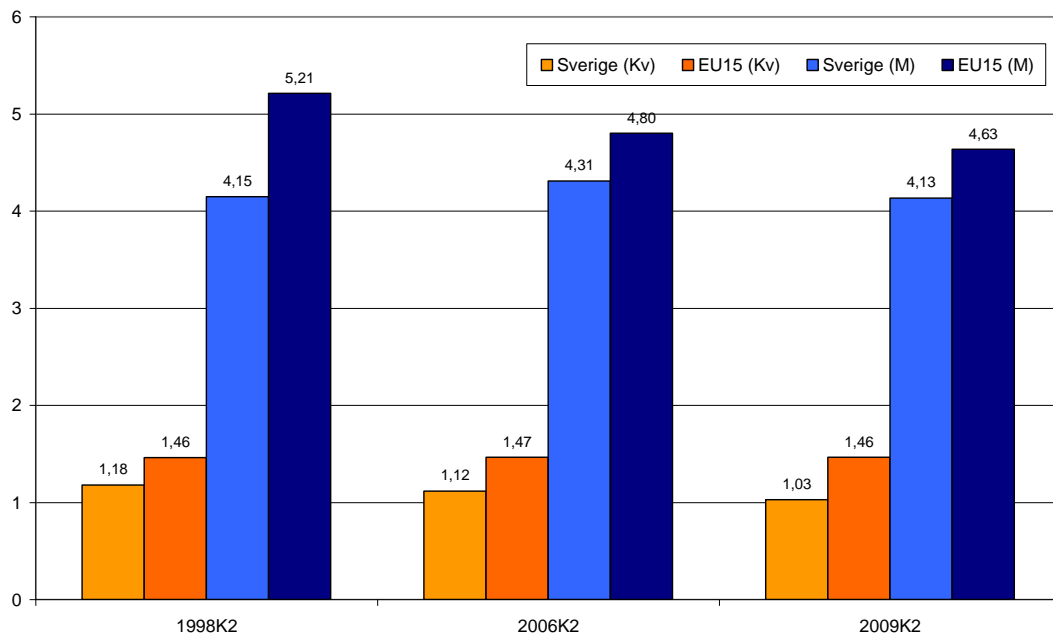
Anm: För 1998-2004 redovisar Eurostat endast statistik för kvartal 2.

I Diagram 7 och 8 jämförs utvecklingen i Sverige med den i EU15 under kvartal 2 1998 – kvartal 2 2009.⁷ Medan andelen kvinnor som driver företag med anställda har minskat i Sverige sedan både 1998 och 2006 har andelen i EU15 legat kvar på samma och dessutom betydligt högre nivå. Bland män låg andelen i Sverige år 2009 på samma nivå som 1998, men något lägre än 2006. I EU15 har andelen bland män minskat under perioden. Sett till andelen kvinnor som driver företag utan anställda har ökningen sedan 1998 varit sex gånger så stor i EU15 som i Sverige. Sedan 2006 har andelen i Sverige ökat medan den har minskat i EU15. Bland männen har andelen minskat sedan 2006 i både Sverige och EU15.

⁷ För de första åren i denna tidsperiod redovisar Eurostat bara uppgifter för kvartal 2. För att öka jämförbarheten används därför uppgifter för kvartal 2 också för 2006 och 2009.

Diagram 7. Företagare med anställda som andel av befolkningen i åldern 15-64 år, kvinnor respektive män, kvartal 2 1998, 2006 och 2009, Sverige och EU15

Procent

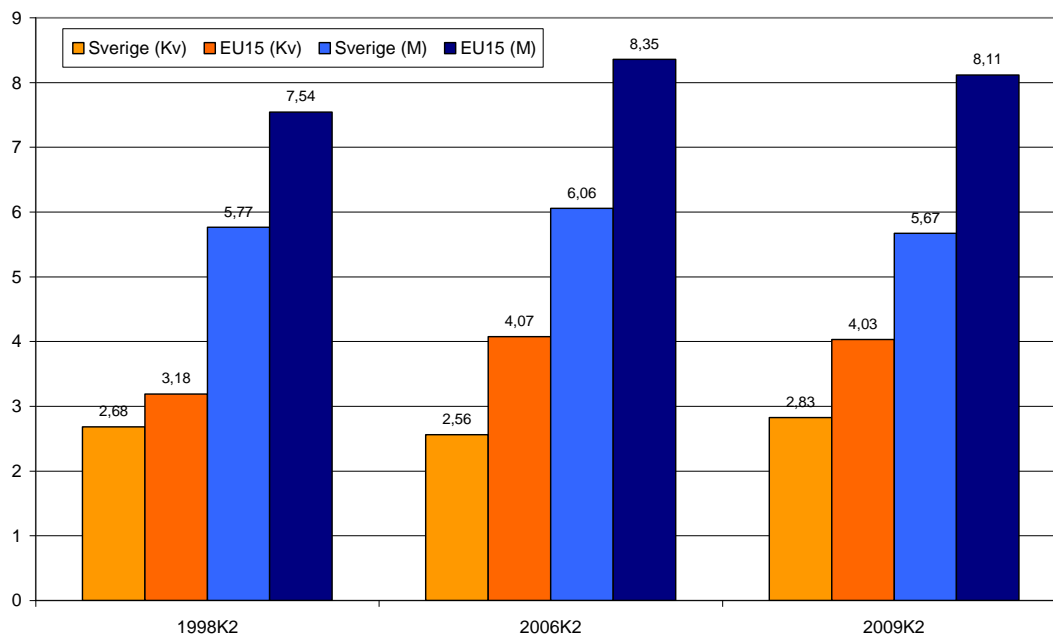

Källa: Eurostat och egna beräkningar

Anm: Kvartal 2 1998 är den första tidpunkt som Eurostat presenterar statistik för.

Diagram 8. Företagare utan anställda som andel av befolkningen i åldern 15-64 år, kvinnor respektive män, Sverige och EU15

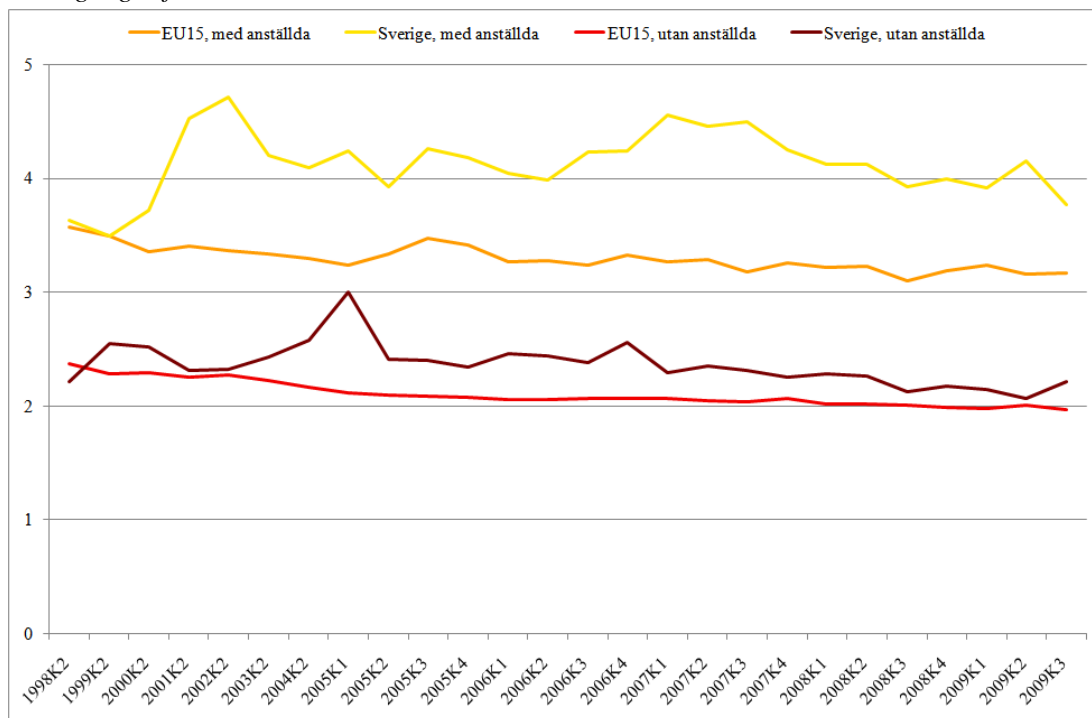
Procent

Källa: Eurostat och egna beräkningar

I Diagram 9 mäts skillnaden mellan mäns och kvinnors företagande i termer av mäns överrepresentation, dvs. hur många gånger vanligare det är med manliga än med kvinnliga företagare av en viss kategori. Sett till företagande med anställda har företagandet i Sverige blivit mindre jämställt sedan slutet av 1990-talet, medan utvecklingen i EU15 har gått i motsatt riktning. Ökningen av männens överrepresentation i Sverige beror på att andelen kvinnor som driver företag med anställda har sjunkit. Bland männen har andelen legat förhållandevis konstant på strax över 4 procent under perioden. Inom EU15 beror minskningen av männens överrepresentation i stället på att andelen män som driver företag med anställda har minskat, medan motsvarande andel bland kvinnorna inte har förändrats under perioden. Medan männens överrepresentation låg på samma nivå i Sverige som i EU15 i inledningen av perioden var skillnaden relativt stor mot slutet av perioden. I Sverige var det fyra gånger så vanligt att män drev företag med anställda som att kvinnor gjorde det under andra kvartalet 2009, medan det i EU15 var lite drygt tre gånger så vanligt.

Diagram 9. Mäns överrepresentation som företagare, med respektive utan anställda, Sverige och EU15, kvartal 2 1998 – kvartal 3 2009, 15-64 år
Antal gånger fler män

Källa: Eurostat och egna beräkningar

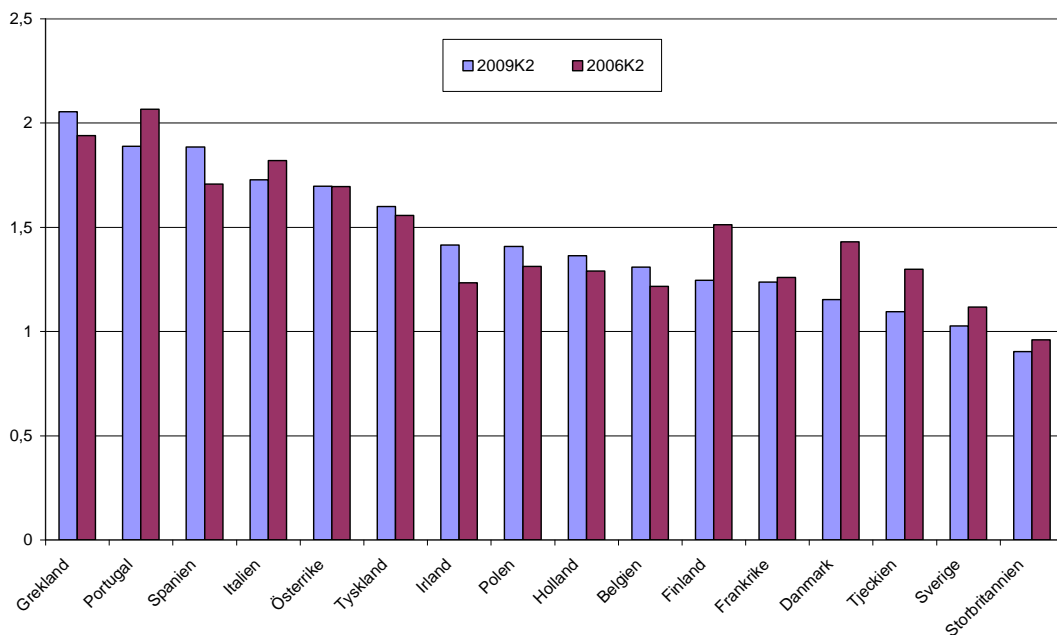
Sedan 2004 har kvinnorna i Sverige närmast sig männen när det gäller företagande utan anställda. Under perioden 1998-2004 var trenden den motsatta. I EU15 minskade männens överrepresentation mellan 1998 och 2006, varefter utvecklingen har planat ut. Sett till andelen företagare utan anställda är företagandet nu i princip lika jämställt, eller ojämnt, i Sverige som i EU15 – i bägge länderna är det dubbelt så vanligt att män är egenföretagare som att kvinnor är det.

Sverige i botten inom EU

År 2009 låg Sverige på plats 15 av 16 EU-länder när det gäller andelen kvinnor som driver företag med anställda.⁸ Endast Storbritannien låg på en lägre nivå. Högst var nivån i Medelhavsländerna, men även Österrike och Tyskland låg förhållandevis högt. Mellan 2006 och 2009 minskade andelen kvinnor som driver företag med anställda i hälften av länderna, däribland Sverige.

Diagram 10. Andel kvinnor som driver företag med anställda i 16 EU-länder, kvartal 2 2009 och 2006, 15-64 år

Procent

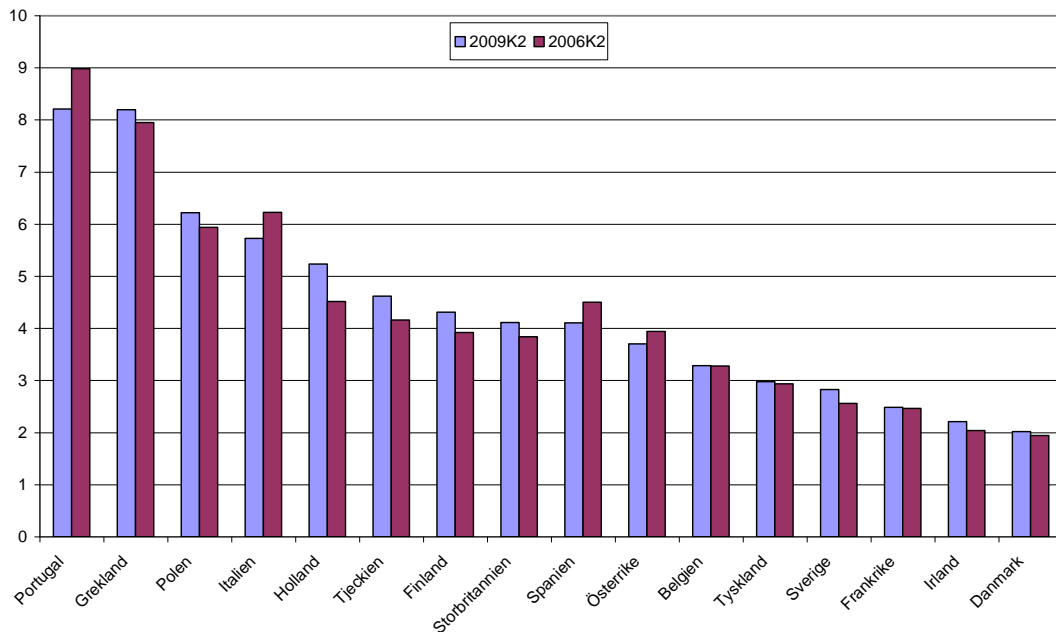
Källa: Eurostat och egna beräkningar

Sett till kvinnors företagande utan anställda låg Sverige på plats 13, med Frankrike, Irland och Danmark på lägre nivåer. Högst nivåer uppvisade Portugal och Grekland. Under jämförelseperioden ökade andelen i 12 av de 16 länderna, däribland Sverige. Ökningen var speciellt stor i Holland. Holland tillhör också de länder där andelen kvinnor som drev företag med anställda ökade.

⁸ De länder som ingår i jämförelsen är EU15 utom Luxemburg samt Polen och Tjeckien.

Diagram 11. Andel kvinnor som driver företag utan anställda i 16 EU-länder, kvartal 2 2009 och 2006, 15-64 år

Procent

Källa: Eurostat och egna beräkningar

På deltid och med låga inkomster

Kvinnors och mäns företagande skiljer sig inte bara åt med avseende på hur vanligt det är att ha anställda. En annan skillnad är att det är betydligt vanligare att manliga företagare driver företag på heltid än att kvinnliga företagare gör det. Av Tabell 2 framgår att manliga företagare betydligt oftare har inkomster från enskild näringsverksamhet som sin huvudsakliga eller enda inkomstkälla än att kvinnliga företagare har det. Bland både kvinnor och män är det vanligast att inkomsten av enskild näringsverksamhet utgör mer än 75 procent eller mindre än 25 procent av den totala arbetsinkomsten. Bland kvinnor är det i det närmaste lika vanligt att denna inkomst utgör mindre än 25 procent av den totala arbetsinkomsten som att den utgör mer än 75 procent. Bland män är det däremot klart vanligast att inkomsten från enskild näringsverksamhet utgör mer än 75 procent av den totala arbetsinkomsten.

Tabell 2. Inkomst från enskild näringsverksamhet i förhållande till den totala arbetsinkomsten fördelat på kön och åldersgrupp, 2005

Procent

Andel av total arbetsinkomst	18-34 år		35-49 år		50-64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
0-24	36,7	34,5	39,9	32,7	39,2	30,4
25-49	12,2	9,3	9,9	7,0	8,4	6,5
50-74	11,3	9,4	9,0	8,0	7,9	7,6
75-100	39,9	46,9	41,2	52,4	44,5	55,4

Källa: SCB (FRIDA-databasen)

Mäns inkomster, eller deklarerade överskott, av enskild näringsverksamhet är också betydligt större än kvinnors. Som framgår av Tabell 3 var det mer än dubbelt så vanligt att män hade ett deklarerat överskott av enskild näringsverksamhet på 250 000 kronor eller mer än att kvinnor hade det i samtliga åldersgrupper. Bland kvinnor uppgick överskottet till mindre än 25 000 kronor för omkring 40 procent i samtliga åldersgrupper. Män uppvisar i genomsnitt också större underskott, men där är skillnaderna inte lika stora överskottet. Att män både har större överskott och underskott tyder på att män tar större risker i sitt företagande, vilket är förenligt med forskning om skillnader mellan kvinnor och män.⁹ Att kvinnor i högre utsträckning kompletterar sina företagarinkomster, som ofta är osäkra, med inkomster från en anställning, som ofta är betydligt säkrare, kan också förklaras med skillnader i inställningen till risk.

Tabell 3. Enskilda näringsidkare grupperade efter deklarerat överskott, kön och åldersgrupp, 2005

Andel i procent

Deklarerat överskott i kronor	18-34 år		35-49 år		50-64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1 – 24 999	39,3	34,7	37,7	28,0	42,0	30,4
25 000 – 99 999	33,2	27,1	30,5	24,5	29,9	25,1
100 000 – 249 999	23,1	28,6	24,5	32,3	20,7	30,1
250 000 –	4,5	9,6	7,3	15,2	7,3	14,5

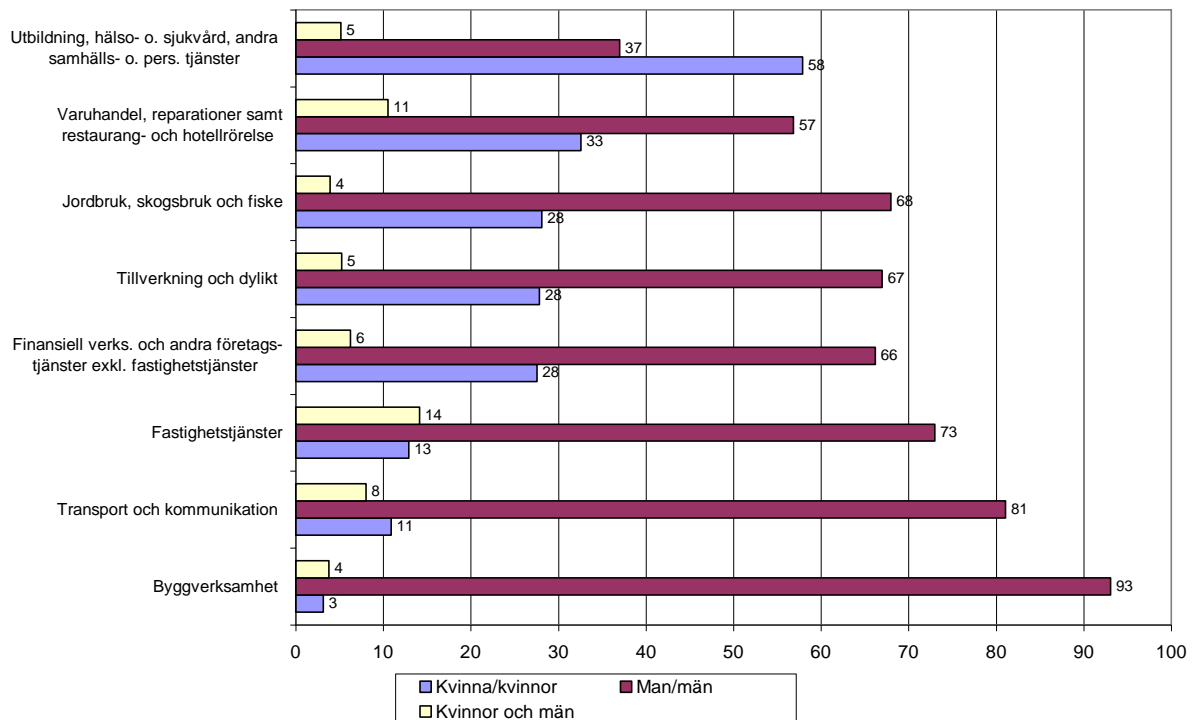
Källa: SCB (FRIDA-databasen)

Inom skola, vård och omsorg

En annan skillnad mellan kvinnors och mäns företagande är branschfördelningen. Den enda bransch där fler kvinnor än män startar och driver företag är utbildning, hälso- och sjukvård samt andra samhällseliga och personliga tjänster. Av de företag som startades i denna bransch år 2008 drevs 58 procent av kvinnor. Inom byggverksamhet och transport och kommunikation var det bara 3 respektive 11 procent som drevs av kvinnor.

⁹ Boschini och Persson (2005).

Diagram 12. Fördelning av nystartade företag i olika branschgrupper efter ledningens könssammansättning, år 2008, procent

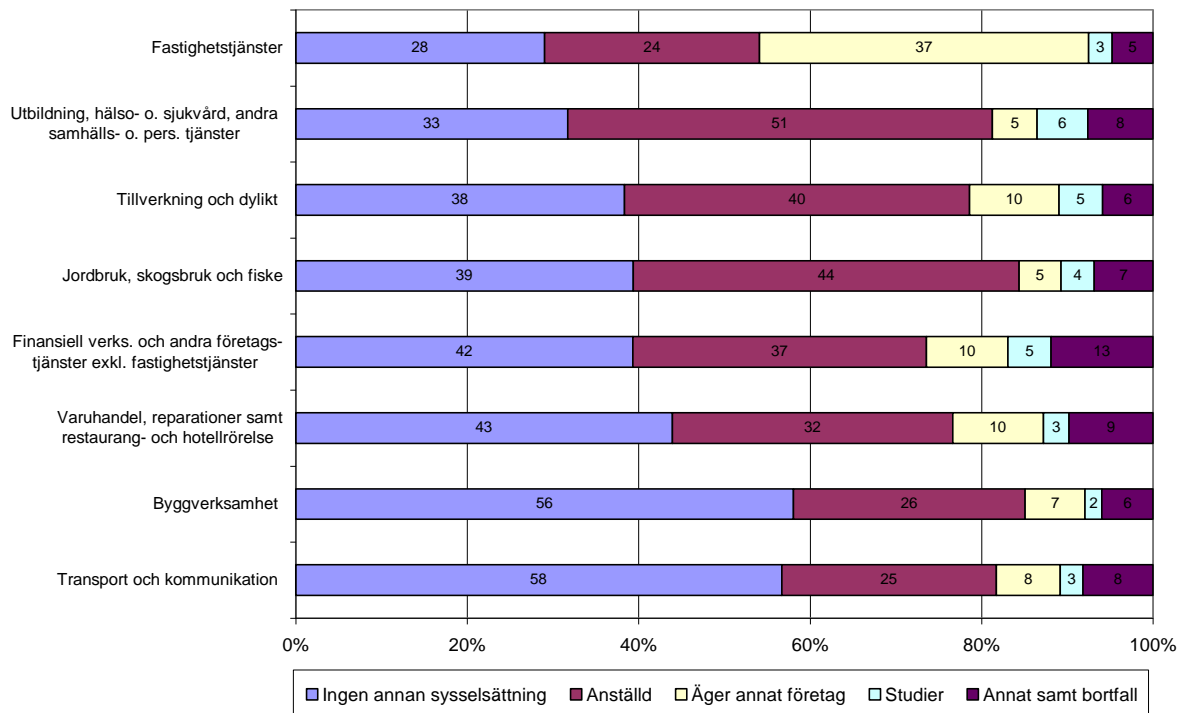
Källa: Tillväxtanalys

Av Diagram 13 framgår att det var speciellt vanligt att den som startade företag också hade en anställning inom utbildning, hälso- och sjukvård samt andra samhälls- och personliga tjänster. Detta gällde för hälften av nyföretagarna inom denna bransch år 2008.¹⁰ Inom de sektorer där männens överrepresentation var störst, dvs. byggverksamhet och transport och kommunikation, var det bara var fjärde nyföretagare som också hade en anställning.

Företagande inom skola, vård och omsorg kan generellt sett ses som mer riskfyllt än företagande i andra branscher eftersom den politiska inblandningen är betydligt större och villkoren ofta ändras. Att kvinnor i högre utsträckning driver företag på deltid än män kan därför sannolikt också förklaras av den större politiska osäkerheten jämfört med branscher som domineras av män. Skillnader i inställningen till risk mellan kvinnor och män samverkar med andra ord med den högre risknivån inom områden som domineras av kvinnor, med resultatet att kvinnor betydligt oftare väljer att driva företag på deltid.

¹⁰ År 2007 bestod 70 procent av ökningen av nystartade företag inom denna sektor av företag med en omsättning under 30 000 kr per år. Se Bornefalk och Du Rietz (2009).

Diagram 13. Nystartade företag efter branschgrupp samt parallell verksamhet, år 2008

Källa: Tillväxtanalys

I Tabell 4 redovisas förändringen av antalet företag och anställda i ett antal branscher under 2006-2007. Inom vissa tjänstebanscher, exempelvis rekreation, kultur och sport, har antalet företag ökat betydligt mer än antalet anställda. Detta avspeglar att soloföretagandet, dvs. företagande utan anställda, är speciellt utbrett inom dessa branscher. Inom utbildning, hälso- och sjukvård mm är ökningen av antalet anställda däremot betydligt större än ökningen av antalet företag. Däremot är ökningen av antalet företag förhållandevis liten. Det finns med andra ord ingen anledning att förvänta sig att branschammansättningen av kvinnors företagande i sig ska leda till att kvinnor i så pass låg utsträckning driver företag med anställda. Om målsättningen är att fler kvinnor ska driva företag med anställda är utbildning, hälso- och sjukvård mm tvärtom en bra bransch att satsa mer på.

Tabell 4. Utvecklingen av antalet företag och anställda 2006-2007, totalt samt för ett urval av branscher

Bransch	Förändring i procent		Förändring i antal	
	Företag	Anställda	Företag	Anställda
Jord- och skogsbruk samt fiske (SNI 01-05)	1,1	-1,0	2226	-354
Industri (SNI 10-45)	3,2	3,0	4289	26966
därav Byggindustri (SNI 45)	6,6	7,6	4532	16043
Tjänster	4,3	5,2	22790	72892
därav Hotell och restaurang (SNI 55)	3,3	6,8	843	5699
därav Fastighetsbolag och -förvaltare (SNI 70)	6,2	6,6	2796	3490
därav FoU och andra företagstjänster (SNI 73-74)	4,8	10,0	6894	28470
därav Utbildning (SNI 80)	6,8	7,8	894	2873
därav Hälso- och sjukvård mm (SNI 85)	4,8	6,3	1240	6320
därav Rekreation, kultur och sport (SNI 92)	10,3	2,7	4372	960
därav Andra serviceföretag (SNI 93)	9,9	6,5	3256	949
Totalt (SNI 1-93)	3,4	4,3	29305	99504

Källa: SCB (Företagsdatabasen) och egna beräkningar

Restriktioner inom välfärdssektorn

Föregående avsnitt visade att en betydande del av kvinnors företagande är riktat mot sektorer och tjänster som traditionellt har tillhandahållits av den offentliga sektorn. Utvecklingen av kvinnors företagande beror därför till stor del på hur öppen den offentliga sektorn är för privata alternativ. En rapport från Statskontoret till Långtidsutredningen 2008 visar vad restriktioner, men också osäkerhet om villkoren, kan leda till.¹¹ Avregleringar i början av 1990-talet hade lockat utlandsägda vårdföretag till Sverige som under de kommande åren snabbt expanderade sin verksamhet. Mot slutet av 1990-talet ledde diskussionerna om att införa en stopplag till en kraftig nedgång inom den specialiserade sjukhusvården, där antalet anställda i utlandsägda företag sjönk från knappt 700 år 1997 till nära 0 år 2000. När den temporära föregångaren till stopplagen infördes år 2000 sjönk antalet anställda inom vård och omsorg i särskilt boende från nära 5 000 år 1999 till under 1 000 år 2002. Samtidigt valde de svenskägda vårdkoncernerna att förlägga sin expansion utomlands från år 2000 och framåt – mellan år 2000 och 2004 ökade antalet utlandsanställda från knappt 1 000 till 7 500.

Stopplagen gjorde inte bara att Sverige gick miste om mycket av den dynamik som internationellt verksamma vårdföretag kan erbjuda. Den gjorde också att antalet privat anställda inom den specialiserade sjukhusvården halverades mellan 2002 och 2004, från 26 000 till 13 000. Som en följd av bland annat detta ligger andelen av de offentligt finansierade tjänsterna som produceras av privata aktörer på en låg nivå jämfört med många andra länder inom EU – år 2005 utgjorde privat producerade men offentligt finansierade tjänster 3 procent av Sveriges BNP jämfört med 8 procent i Holland och Tyskland. Som framgått av tidigare avsnitt är också andelen kvinnor som driver företag med anställda betydligt högre i Tyskland och Holland än i Sverige.

¹¹ SOU 2007:95.

Restriktioner för privata alternativ inom utbildnings- samt hälso- och sjukvårdssektorn har också påverkat, och fortsätter att påverka, kvinnors företagande negativt. Detta gäller speciellt antalet kvinnor som driver företag med anställda, eftersom dessa företag är betydligt mer utsatta för ändrade förutsättningar än företag utan anställda. Den kraftiga expansionen av både antalet kvinnliga företagare och av antalet kvinnor som drev företag med anställda under den förra borgerliga regeringen kan till betydande del förklaras av avskaffandet av Lex Pysslingen, som hade införts för att förhindra privat drift av offentligt finansierade daghem, och andra åtgärder som möjliggjorde privata alternativ.

När socialdemokraterna kom tillbaka i regeringsställning 1994 föll kvinnornas företagande tillbaka på grund av oklarheter om möjligheterna att driva företag inom välfärdssektorn. I samband med att den temporära stopplagen infördes år 2000 – och den debatt som föregick införandet – minskade återigen antalet kvinnor som drev företag med anställda kraftigt, medan männen kunde fortsätta som tidigare. Att antalet kvinnor som driver företag med anställda har utvecklats svagt sedan valet 2006 kan sannolikt till stor del förklaras av de oklarheter som fortfarande råder kring privata alternativ i produktionen av välfärdstjänster, inte minst på grund av utspel från oppositionen om bland annat återinförd stopplag och vinstförbud.

Ordförandeskapet för EU

Under ordförandeskapet för EU valde Sverige att prioritera åtgärder för att öka kvinnors företagande inom det näringspolitiska området.¹² Ett initiativ som lyftes fram i samtalen med övriga EU-länder var utnämningen av 880 ambassadörer för kvinnors företagande. Initiativet följdes av utnämningen av 120 ambassadörer för kvinnors företagande inom EU, varav 12 var från Sverige.¹³ Att regeringen valde att fokusera på att berätta hur Sverige har gjort för att öka kvinnors företagande kan framstå som lite märkligt eftersom andelen kvinnor som driver företag, både med och utan anställda, är betydligt lägre än i flertalet andra EU-länder. Det hade varit mer motiverat att ta ett bredare grepp om företagarfrågor eftersom det stora flertalet av EU:s medlemsländer har problem att få fart på företagandet, och då framför allt det expansiva, jobbskapande företagandet.¹⁴ Det hade därför varit mer värdefullt för EU:s medlemsländer om Sverige hade drivit frågor om hur förutsättningarna för företagande kan förbättras på ett sådant sätt att EU kan få fler snabbväxande företag och fler jobb i den privata sektorn. Sverige hade då kunnat bygga på det ambitiösa arbete som Danmark har utfört under de senaste åren som ett led i arbetet med att uppfylla de ambitiösa målsättningarna i Lissabonstrategin.¹⁵ En sådan insats hade också kunnat bidra till att den nya jobb- och tillväxtstrategi för Europa, den så kallades EU 2020-strategin, hade blivit mer inriktad mot tillväxt- och konkurrenskraft. En viktig del av en sådan strategi borde vara åtgärder som gör att fler kvinnor vill driva företag med anställda.

¹² Regeringskansliet (2009a).

¹³ Regeringskansliet (2009c).

¹⁴ Se Bornefalk och Orelund (2009).

¹⁵ Se Bornefalk (2010).

Policyförslag

I stället för att satsa på att inspirera fler kvinnor att driva företag borde utgångspunkten för näringspolitiken vara att det också ska bli fler kvinnor som driver företag på heltid, med anställda och med goda inkomster, dvs. att företagandet i sig också ska bli mer jämställt. För att nå dit bör följande åtgärder genomföras:

1. Gör det mindre riskfyllt att anställa, bland annat genom att göra LAS mer flexibel. Det gynnar i första hand kvinnliga företagare eftersom kvinnor i genomsnitt är mindre benägna att utsätta sig för risker än män.
2. Sänk kapital- och inkomstbeskattningen så att fler kan bygga upp ett startkapital. Eftersom kvinnor förfogar över betydligt mindre förmögenheter än män samtidigt som många kvinnor numera gör karriär och skaffar sig goda inkomster är det speciellt viktigt för kvinnors möjligheter att starta företag.
3. Gör det lättare att starta om efter exempelvis en konkurs. Detta skulle vara speciellt gynnsamt för kvinnor eftersom kvinnor som har varit med om en konkurs är mindre benägna att satsa på företagande igen än män som varit med om en konkurs. Det skulle också förbättra möjligheterna att få fram fler snabbväxande företag som drivs av kvinnor eftersom personer som har varit med om en eller flera konkurser ofta drar lärdomar som gör att de senare kan skapa framgångsrika företag.
4. Fortsätt arbetet med regelförenklingar. Det gynnar också i första hand kvinnor eftersom de har visat sig vara betydligt mer intresserade av att sätta sig in i regelverket och undvika att begå fel. Om de inte förmår att göra det eller upplever reglerna som alltför betungande avstår de ofta från att starta företag, vilken inte gäller män i samma utsträckning.
5. Skapa stabila villkor för företagande inom välfärdssektorn. Ett sätt är att göra åtaganden inom ramarna för de internationella handelsavtalen om att tillåta privata vinstdrivande företag inom vård- och utbildningssektorerna. Eftersom sådana åtaganden i princip är irreversibla skulle de leda till att fler vågar satsa helhjärtat på att utveckla privata alternativ, vilket i sin tur skulle öka både effektiviteten och kvaliteten i produktionen av dessa tjänster.
6. Vid offentlig upphandling bör företag ges möjlighet att lägga anbud på delar av den totala beställningen. Detta skulle gynna små och medelstora företag vilket i sin tur skulle gynna kvinnliga företagare eftersom de i genomsnitt driver mindre företag än män.
7. Uppmuntra införande av valfrihetssystem i kommunerna inom bland annat hemtjänst och handikappomsorg. Eftersom kvinnor är överrepresenterade som företagare inom dessa områden skulle det framför allt gynna kvinnors företagande.

8. Överväg en utvidgning av valfrihetssystemet till bland annat arbetsförmedlingstjänster. Av skäl som angivits i föregående båda punkter skulle också detta i första hand gynna kvinnors företagande.

Referenser

- Bjuggren, Carl Magnus och Dan Johansson, ”Privat och offentlig sysselsättning i Sverige 1950-2005”, *Ekonomisk Debatt*, Nr 1, 2009.
- Bornefalk, Anders, *Danmark visar vägen – Om politik för ökat entreprenörskap*, Svenskt Näringsliv, februari 2010.
- Bornefalk, Anders och Carl Oreland, ”Entreprenörskap”, Kapitel 3 i *Europas himmelrike – Hur EU kan bli världens mest konkurrenskraftiga region*, Svenskt Näringsliv, juli 2009.
- Bornefalk, Anders och Anita Du Rietz, *Kompass men ingen karta – En studie av alliansens näringspolitik*, Svenskt Näringsliv, januari 2009.
- Boschini, Anne, och Mats Persson, “Är kvinnor och män olika?”, *Ekonomisk Debatt*, Nr 1, 2005.
- Henrekson, Magnus och Dan Johansson, *Gazelles as Job Creators – A Survey and Interpretation of the Evidence*, IFN Working Paper No. 733, 2008.
- Nutek, *Årsbok 2006*, februari 2006.
- Regeringens proposition 2006/07:1.
- Regeringskansliet, ”Ökade möjligheter för kvinnors företagande”, Maud Olofssons nyhetsbrev, 16 juni 2009a.
- Regeringskansliet, ”EU-kommissionen inspireras av Sveriges initiativ med ambassadörer för kvinnors företagande”, pressmeddelande, 20 maj 2009b.
- Regeringskansliet, ”Tolv utsedda till europeiska ambassadörer för kvinnors företagande”, pressmeddelande, 5 oktober 2009c.
- SOU 2007:95, *Tjänster utan gränser?*, Bilaga 4 till Långtidsutredningen 2008, 2007.